

به نام خدا

خلاصه گزارش اظهار نظر کارشناسی درباره:

«لایحه اصلاح بند (و) ماده (۱) قانون برنامه چهارم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی

جمهوری اسلامی ایران در خصوص نحوه مصرف منابع حاصل از صرفه‌جویی بنزین»

مقدمه

در قانون بودجه سال ۱۳۸۳ کل کشور مقرر شده بود از نیمه دوم این سال (۱۳۸۳) توزیع بنزین با استفاده از کارت هوشمند سوخت انجام شود. این وظیفه به دلیل فراهم نبودن شرایط لازم تا سال ۱۳۸۵ به تأخیر افتاد. به همین دلیل مجدداً در بند «و» تبصره (۱۳) قانون بودجه سال ۱۳۸۶ کل کشور، دولت موظف شد که حداکثر از ابتدای خرداد ماه سال ۱۳۸۶ بنزین را به صورت سهمیه‌بندی با اولویت استفاده از کارت هوشمند عرضه نماید. اجرای این سیاست باعث شد که متوسط مصرف روزانه بنزین در سال ۱۳۸۶ نسبت به پیش‌بینی‌های شرایط غیر سهمیه‌بندی کاهش یابد. در رابطه با کاهش مصرف، دولت با اتکا به این کاهش، تحت عنوان استفاده از مبالغ صرفه‌جویی در منابع مالی بنزین لایحه دو شوری اصلاح بند «و» ماده (۱) قانون برنامه چهارم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی را تقدیم مجلس نموده است.

اظهار نظر کارشناسی

طبق بند «و» تبصره (۱۳) قانون بودجه سال ۱۳۸۶ کل کشور، دولت موظف شده بود که حداکثر از ابتدای خرداد ماه سال ۱۳۸۶ بنزین را به صورت سهمیه‌بندی با اولویت استفاده از کارت هوشمند عرضه نماید. اما دولت این تکلیف را با تأخیر ۳۶ روزه از تاریخ ۱۳۸۶/۴/۶ اجرا کرد. اجرای سیاست سهمیه‌بندی بنزین با استفاده از کارت هوشمند سوخت در سال ۱۳۸۶ موجب شد مصرف بنزین نسبت به میزان پیش‌بینی شده کمتر شود. با وجود اینکه در قانون بودجه سال ۱۳۸۶ کل کشور سقف اعتبارات لازم برای واردات بنزین و نفت گاز حدود ۳/۸ میلیارد دلار تعیین شده بود، اما این مبلغ به دلایلی چون افزایش قیمت نفت خام و به تبع آن فرآورده‌های نفتی، تأخیر ۳۶ روزه در اجرای سیاست سهمیه‌بندی، افزایش دو نوبتی برای سهمیه بنزین سفر به میزان ۱۰۰ لیتر و عدم اعمال قیمت تمام شده برای سهمیه بنزین خودروهای دولتی موضوع ماده (۶۰) قانون برنامه چهارم باعث شد منابع تخصیصی قانون بودجه پاسخ‌گوی واردات بنزین و نفت گاز نبوده و دولت بدون اخذ مجوز قانونی علاوه بر مبلغ فوق نزدیک به ۲ میلیارد دلار (حدود ۱/۵ میلیارد دلار برای واردات بنزین) از محل سهم شرکت نفت از درآمد اضافی حاصل از صادرات نفت خام که به دلیل افزایش قیمت نفت خام در بازار جهانی به دست آورد، برای واردات دو فرآورده بنزین و نفت گاز هزینه کرد. بر این اساس دولت از محل بودجه اختصاص یافته برای واردات بنزین نه تنها صرفه‌جویی نداشته است، بلکه دچار کسری بودجه نیز شده است، لذا طرح موضوع صرفه‌جویی محلی از اعراب ندارد و فقط کاهش میزان مصرف به وجود آمده است.

مطالعه این لایحه نشان می‌دهد که اهداف چهارگانه مورد اشاره در متن لایحه در قوانینی چون برنامه چهارم توسعه، حمل‌ونقل عمومی و مدیریت مصرف سوخت، حمایت از سامانه‌های حمل‌ونقل ریلی شهری و حومه، دسترسی آزاد به شبکه حمل‌ونقل ریلی کشور و قانون بودجه سال ۱۳۸۶ کل کشور مورد توجه قانون‌گذار قرار گرفته است و در مورد برخی از آنها منابع مالی نیز مشخص شده است. به‌طور کلی لایحه دولت دارای اشکالات زیر است:

۱. مغایر اصل ۵۲ قانون اساسی است، چون حساب ذخیره ارزی از وجوه عمومی کشور است.
۲. مغایر اصل ۵۳ قانون اساسی است، زیرا کلیه دریافت‌های دولت باید نزد خزانه‌داری کل متمرکز و کلیه پرداخت‌ها به موجب قانون از محل اعتبار مصوب انجام شود.
۳. مغایر ماده (۱۱) قانون محاسبات عمومی کشور است و به‌عنوان دریافت‌های دولت محسوب می‌شود.
۴. مغایر جداول ۴ و ۸ پیوست قانون برنامه چهارم توسعه است، زیرا اعداد و ارقام برنامه تغییر می‌کند.
۵. مغایر بند «ج» ماده (۱) قانون برنامه چهارم توسعه است. برای اینکه استفاده از حساب ذخیره ارزی موکول به کاهش درآمدهای ارزی پیش‌بینی شده در بودجه سالیانه می‌باشد.
۶. مغایر اصل ۵۵ قانون اساسی است، چون وجوهی که خارج از بودجه سالیانه مصرف شود توسط دیوان محاسبات کشور قابل رسیدگی و حسابرسی نمی‌باشد.
۷. مغایر ماده (۱۲۷) قانون محاسبات عمومی کشور است، زیرا فاقد امضای وزیر اقتصاد و دارایی است.
۸. بندهای «۳» و «۴» ماده واحده، مغایر قسمت انتهایی بند «ج» ماده (۱) قانون برنامه چهارم است به‌دلیل اینکه تأمین کسری بودجه‌ای که از طریق عواید غیرنفتی ناشی می‌شود از محل حساب ذخیره ارزی ممنوع است.
۹. در مقدمه توجیهی ماده واحده از صرفه‌جویی سالیانه چهار میلیارد دلاری بحث شده است در صورتی‌که جمع مبالغ مورد استفاده از صرفه‌جویی حاصله در ماده واحده در هر سال پنجاه هزار میلیارد ریال می‌شود.
۱۰. فهرست طرح‌ها و پروژه‌ها و فعالیت‌های بندهای «۱»، «۲» و «۳» ماده واحده براساس برنامه، فصول هزینه و پرداخت مشخص نیست.
۱۱. دستگاه‌های اجرایی مصرف‌کننده منابع تعیین نشده است.
۱۲. چنانچه مبالغ ماده واحده به سقف بودجه‌های سنواتی سالیانه اضافه نشود، نحوه تخصیص اعتبار، حسابداری وجوه دریافتی، مانده وجوه مصرف نشده سال مالی برای انجام تفریغ بودجه توسط دیوان محاسبات مبهم است.
۱۳. چنانچه منابع ماده واحده در قالب قوانین بودجه سنواتی لحاظ نشود، قوانین و مقررات مالی حاکم بر مصارف اعتبارات و نحوه نظارت‌پذیری باید مشخص گردد.
۱۴. در قانون بودجه سال ۱۳۸۶ کل کشور برای کمک به صندوق بیمه بیکاری مبلغ ۵۰ میلیارد ریال در ردیف ۵۰۳۹۱۵ و برای حمایت از زنان سرپرست خانوار علاوه بر اعتبارات هزینه‌ای کمیته امداد امام خمینی (ره) مبلغ ۳۰۰۰ میلیارد ریال در ردیف ۵۰۳۹۲۵ اعتبار در نظر گرفته شده است. همچنین برای توسعه تأمین اجتماعی احکام و اعتبارات مشخصی از جمله برای بیمه اجتماعی روستاییان به استناد بند «ژ» تبصره (۱۵) مبلغ ۱۵۱۶/۸ میلیارد ریال و برای کمک به اقشار نیازمند به استناد بند «ب» تبصره (۱۵) مبلغ ۳۰۰۰ میلیارد ریال و برای بیمه رانندگان حمل‌ونقل عمومی و خادمین ثابت مساجد و کارگران باربر نیز مبلغ ۱۰۰۰ میلیارد ریال در ردیف ۵۰۳۹۱۶ قانون بودجه ۱۳۸۶ اعتبار پیش‌بینی شده است.

با توجه به توضیحات فوق به نظر می‌رسد که لایحه از توجیه لازم برخوردار نیست.